



# Szakmai beszámoló

## „Generációs-híd program – Beszélgetés a múlttól” tevékenység



## Előzmények

### Projekt adatai:

<b>Kedvezményezett</b>	<b>Alsómocsolád Község Önkormányzata</b>
<b>Projekt címe</b>	<b>Mintaprogram a minőségi időskorért</b>
<b>Projekt azonosítója</b>	<b>HU11-0005-A1-2013</b>
<b>Projekt kezdő időpontja</b>	<b>2016.05.02.</b>
<b>Projekt tervezett befejezése</b>	<b>2017.04.30.</b>
<b>Konzorciumi partner</b>	<b>Őszi Fény Alapítvány</b>

Az Alapítvány Alsómocsoládért szervezet és az Őszi Fény Alapítvány 2016. június 02-án Vállalkozási szerződést kötött a „Generációs-híd program – Beszélgetés a múlttól” tevékenység keretében ellátandó feladatokra. A Vállalkozó részéről a kapcsolattartásra kijelölt személy: **Dávidné Varga Rózsa kuratóriumi elnök.**

**Teljesítési időszak: 2017. január 01. – 2017. január 31.**



## Gyerekvállalás (Komatál)

**Helyszín:** Őszi Fény Idősek Otthona  
7345 Alsómocsolád, Rákóczi u. 74.

**Időpont:** 2017. január 16.

### Elvégzett tevékenység:

A program résztvevői a gyerekvállalásról, nagyon nehezen kezdtek el beszélgetni, de a végére annál több információt tudtak meg a résztvevők. Nagyon érdekes, értékes és fontos információkat, hagyományokat, történeteket ismerhettek meg a program résztvevői az előadás és a beszélgetés során.

A hagyományos paraszti társadalomban a gyermek nagy tisztességnek számított. A házasságkötés első célja az utódokról való gondoskodás volt, folyamatossá téve ezzel a legfontosabb feladatot, a termelést.

A polgári fejlődés átalakította a családról és a házasság céljáról alkotott felfogást. Az életforma megváltozásával a polgárosodó parasztcsaládban már nem élt kötelező törvényként a gyermek, évenkénti születése, természetesnek fogadták el a kevés gyermeket, sőt a családok különféle módokon arra törekedtek, hogy a gazdasági és egyéni érdekeiknek megfelelően két-három gyermeknél több ne szülessék.

A gyermekek születésének csökkenésével kialakult az új családészme, de ez nem jelentette azt, hogy még a két világháború között is ne lettek volna nagy családok, ahol öt-hat, esetleg tíz-tizenkét gyermek született. Ebben az időben azonban már lenézték az ilyen családot, a sok gyermeket. Az asszonyt maradinak nevezték. A megelőző és óvó eljárások ellenére is gyakran előfordult, hogy az asszony terhes maradt.



A bábáknak fontos szerepük volt a születés szabályozásában. A magzatelhajtás, az „angyalcsinálás”, a születésszabályozás legelterjedtebb módja volt évszázadokon keresztül. A tiltott műtetre időnként fény derült, különösen a 20. században, amikor a beteg nő kórházba került. A magzatelhajtást a törvény szigorúan büntette. Büntetést kapott az anya is és a műtétet végző (legtöbbször bábaasszony) is.

A fiatal menyecskét figyelte a környezete, és különböző véletlenszerű jelenségekből következtettek a közeli gyermekáldásra.

A családban nem készítették fel a lányokat a házasesetre, nem tartották fontosnak és illőnek erről beszélni. Előfordult, hogy a fiatalasszony akkor vette észre, hogy terhes, amikor megmozdult benne a gyerek, vagy már nagy volt a hasa.

Amikor az asszony biztos volt abban, hogy teherbe esett, legelőször a férjével vagy az édesanyjával tudatta az állapotát.

A másállapot bekövetkeztével – mivel hosszú ideig tartott – a nő nem számíthatott semmilyen kiváltságos helyzetre a munkában, a mindennapok rendjében. A család és a környezet tudomásul vette a menyecske állapotát, de az élete, különösen szegényebb családokban nem változott meg. A napi munka, feladatok továbbra is megmaradtak, amelyeket el kellett végezni. Mind a gazdák, mind a szegények körében általánosan elfogadott elv volt, hogy a könnyebb szülés reményében az állapotos asszonynak mozogni, dolgozni kellett. Azonban mást jelentett ez a munkavégzés a gazdacsaládokban. Ők a nehezebb munka elvégzésére egyébként is szolgálot fogadtak fel, az asszonyok a háztartásban dolgoztak. Mikor a menyecske várandós lett, jobban odafigyeltek rá, nem engedték, hogy nehezet emeljen, cipekedjék.

A településeken dolgozó bábák képzettségük szerint három csoportra oszthatók. Szakképzetlen vagy parasztbábák, akik tudásukat tapasztalat útján, mindenféle képzés nélkül szerezték. A 19. század második felétől un. cédulás bábák működtek, akik a járási orvos által szervezett, néhány hetes képzésen vettek részt. A legmagasabb szintű képzést az

okleveles bábák kapták, akik bábaképző intézetekben egyetemeken szereztek tudást, tapasztalatot, oklevelet.

A fiatalasszony, különösen első terhessége idején, nem mindig tudta, mikor jön el a szülés ideje. Gyakran váratlanul, előkészület nélkül érték a menyecskét a szülés előjelei, többen értetlenül és szégyenkezve álltak a természetes jelenségek előtt.

A szegények közt, mivel utolsó percre dolgoztak, gyakran előfordult, hogy az asszony a hagyma- vagy a kukoricaföldön szülte meg gyermekét, s úgy vitte haza talicskában vagy kötőben. Ugyanez tapasztalható olyan esetben is, amikor váratlanul jött a szülés.

A fenti esetek az átlagtól eltértek. A legtöbb várandós asszony készült a szülésre.

Amikor az újszülött a világra jött, a bábaasszony ollóval elvágta a köldökszinórt, a gyermeket ruhába betakarta és félretette. A gyermek után a méhlepénynek kellett hiánytalanul leválnia, ezért a bába figyelte, hogy minden rendben menjen, tisztuljon ki az anya rendesen.

A gyermek megszületése, az újszülött körüli első teendők körül csoportosultak a gyermek eljövendő életére vonatkozó jóslások, valamint ilyenkor igyekeztek mágikus eljárások sorával a jövőjét befolyásolni. Amikor a gyermek a világra jött, a bába lepedőbe vagy törölő ruhába csavarta és az ágy végébe, sezlónra vagy a kis dunna tetejére helyezte. Néhányan emlékeztek arra, hogy a bába az édesanya kékfestő kötőjébe tette az újszülöttet, hogy soha ne fogyjon ki az újból, boldogulása biztosítva legyen. A bába legközelebb akkor nyúlt az újszülötthöz, amikor az anyát már rendbe tette. Ez alatt az idő alatt a szülő nő édesanyja, vagy aki segédkezett, előkészítette a fürdéshez a kisteknőt, háziszappant, meleg vizet. A gyermek első fürdetésének valaha rituális jelentősége volt, „szinte csak másodlagos volt a vértől, a magzatmáztól való megtisztítás igénye. Fürösztés után a bába felöltöztette az újszülöttet az előre elkészített kelengyébe. Kisinget, réklit adtak a gyermekekre.

A legrégebbi fajta pólya a lazára tömött négyzetes párna. Az újszülött és a csecsemő számára legegészségesebb táplálék az anyatej. A legtöbb gyermeket fürdetés után meg is szoptatták. Az előtejről azt tartották, hogy hasznos és szükséges a gyermek számára, mert az takarítja ki. Különösen fontosnak tartották a gyermekágyas megfelelő táplálását, ezért szokás volt, hogy rokonok, ismerősök ebédet hoztak a gyermekágyasnak. Az ételhordásban – mint a szülésnél és az újszülött körüli teendők ellátásában is – a nőkre hárult a felelősség, a munka. Ez mind az ételek elkészítésére, mind az elvitelre is vonatkozik.

Az ételek készítésében mindenki kitett magáért. Általában úgy vitték, különösen a rokonok, hogy az egész családnak jusson belőle. Az ebéd minden esetben többfogásos volt. Leggyakrabban tyúkhúslevest, csirkelevest készítettek csiga- vagy laskatésztaival. A levesben benne hagyták a belsőséget, a kifőtt húst megsütötték vagy kirántották, amit befőttel, kompóttal tálaltak. A főtt hús másik részéből paprikást készítettek, bár ezt nem mindenki tartotta egészségesnek a gyermekágyas számára. Sütemények közül legmegfelelőbbnek a csörögét és a sulyomtésztaát tartották, de készítettek bélest, lepényt és kerek tepsiben sült rétest, később piskótát is.

A gyermekágy időszaka, azzal zárult le, hogy az anya elment a templomba, amit a katolikusok avatásnak vagy avatónak mondtak. Utána az asszony szabadon végezhetette dolgát, mehetett bárhova.

A keresztlő célja, hogy a pogányságtól megszabaduljon a gyermek, akkor szabadul meg az eredeti büntől. Ha egy gyermek születésekor nagyon gyenge volt, betegen jött a világra, a bába azonnal megkeresztelte, nehogy kereszteleetlenül haljon meg.

A keresztszülői tisztséget mind rokon, mind jó barát elláthatta. Az egy családon belüli keresztszülők számában kétféle szokás volt. Az egyik szerint minden gyermeknek ugyanazt a keresztszülőpárt választották, a gyermekeknek közös keresztszülőjük volt. Azt tartották, hogy lehetőleg ne legyen a családból, mivel az úgyis rokon. A komaságot is rokonságnak tartották, a rokonsági kör bővítésének. Leggyakrabban a férj legénykori barátját és feleségét kérték fel komának. Az első világháború után közös keresztszülőkké ritkán találkozni.



A keresztszülőket általában felkérték feladatuk ellátására, de előfordult az is, hogy valaki ajánlkozott. Ha egyedülálló nőt kértek a keresztlésre, akkor valaki a családból (nőtlen unokatestvér vagy nőtlen fiútestvér) kisegítette. Más társadalmi rétegből ritkán hívtak keresztszülőt.

A keresztlő mindig vasárnap délelőtt a mise, reformátusoknál az istentisztelet után történt. Mivel a gyermekágy időtartama alatt megkeresztelték a gyermeket, így azok a tanyaiak, akik a városban, a szülői házban szültek, a keresztlőt is ott tartották. A meghívott vendégek az ünneplő háznál gyülekeztek. A gyermeket legtöbbször abba a ruhába öltöztették, amelyet a keresztanya hozott keresztgyermekének ajándékba. A pap fizetéséről eltérően beszéltek a program résztvevői, volt, aki azt mondta, hogy nem kellett fizetni, elég volt az ebéd meghívás, de általában pénzt adtak a papnak.

Alsómocsolád, 2017. január 31.

Dávidné Varga Rózsa  
elnök

Beszámolót elfogadta és ellenjegyezte:

